

CHƯƠNG XVIII

Ý THỨC PHÁP LUẬT VÀ PHÁP CHẾ XÃ HỘI CHỦ NGHĨA

1. Khái niệm, đặc điểm của ý thức pháp luật XHCN

* ***Khái niệm ý thức pháp luật XHCN:*** là tổng thể các học thuyết, tư tưởng, quan điểm, quan niệm thịnh hành trong xã hội XHCN, thể hiện mối quan hệ của con người đối với pháp luật hiện hành, pháp luật đã qua và pháp luật cần phải có, thể hiện sự đánh giá của con người về tính hợp pháp hay không hợp pháp trong hành vi xử sự của con người cũng như trong tổ chức và hoạt động của các cơ quan Nhà nước, các tổ chức chính trị – xã hội và mọi công dân.

*** Đặc trưng của ý thức pháp luật:**

- Ý thức pháp luật có mối quan hệ biện chứng với tồn tại xã hội:

+ Ý thức pháp luật phụ thuộc vào tồn tại xã hội (do tồn tại xã hội quyết định);

+ Có tính độc lập tương đối (bảo thủ, kế thừa, lạc hậu, vượt trước so với tồn tại xã hội).

+ Ý thức pháp luật là hiện tượng có tính giai cấp: hiểu biết, thái độ của các giai cấp đối với pháp luật là khác nhau, chỉ có ý thức pháp luật của giai cấp cầm quyền mới được phản ánh trong pháp luật.

* Cấu trúc của ý thức pháp luật:

- Căn cứ vào nội dung, tính chất của các bộ phận hợp thành, ý thức pháp luật bao gồm:

+ **Hệ tư tưởng pháp luật**: là tổng thể các tư tưởng, quan điểm, học thuyết về pháp luật.

+ **Tâm lý pháp luật**: là tình cảm, thái độ, tâm trạng, cảm xúc của con người đối với pháp luật.

* Phân loại Ý thức pháp luật

- Căn cứ vào cấp độ giới hạn của sự nhận thức:

+ Ý thức pháp luật thông thường: là kinh nghiệm của chủ thể về pháp luật, chỉ phản ánh được các mối liên hệ bên ngoài của pháp luật mà chưa phản ánh được bản chất của pháp luật.

+ Ý thức pháp luật mang tính lý luận: là hệ thống các học thuyết, tư tưởng, quan điểm, *quan niệm* về pháp luật, phản ánh được mối quan hệ bên trong, bản chất của pháp luật.

- **Căn cứ vào chủ thể:**

+ Ý thức pháp luật xã hội: là ý thức của bộ phận tiên tiến trong xã hội, phản ánh xu thế phát triển của xã hội.

+ Ý thức pháp luật nhóm: là ý thức pháp luật của một nhóm người (cùng nghề nghiệp, cùng lợi ích,...).

+ Ý thức pháp luật cá nhân: là ý thức pháp luật của mỗi người.

Mối quan hệ giữa ý thức pháp luật và pháp luật XHCN:

◦ **Sự tác động của ý thức pháp luật đối với pháp luật XHCN:**

+ **Ý thức pháp luật là tiền đề tư tưởng trực tiếp để xây dựng và hoàn thiện pháp luật.**

+ **Ý thức pháp luật góp phần nâng cao việc thực hiện pháp luật.**

+ **Ý thức pháp luật đảm bảo cho hoạt động áp dụng pháp luật đúng đắn, khách quan.**

- Ngược lại, PL là cơ sở để hình thành, củng cố và nâng cao ý thức pháp luật.

*** Các biện pháp giáo dục, nâng cao ý thức pháp luật.**

- Tăng cường công tác thông tin, tuyên truyền, giải thích pháp luật.

- Đưa việc giảng dạy PL vào hệ thống các trường học.

- Đẩy mạnh công tác bồi dưỡng đội ngũ cán bộ thực hiện pháp luật.

- Mở rộng dân chủ, công khai tạo điều kiện cho nhân dân tham gia một cách đồng đẳng vào hoạt động xây dựng pháp luật.

- Đẩy mạnh công tác đấu tranh phòng chống vi phạm pháp luật.

- Kết hợp giáo dục PL với giáo dục đạo đức, văn hoá, nâng cao trình độ chung của nhân dân.

- Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng.

2. Pháp chế Xã hội chủ nghĩa

*** Khái niệm pháp chế XHCN:** Pháp chế XHCN là chế độ đặc biệt của đời sống chính trị – xã hội, trong đó mọi cơ quan Nhà nước, tổ chức xã hội, tổ chức kinh tế, nhân viên nhà nước, nhân viên của các tổ chức xã hội và mọi công dân đều phải tuân thủ pháp luật một cách nghiêm chỉnh, triệt để, chính xác.

*** Nội dung của pháp chế XHCN:**

- Pháp chế XHCN là nguyên tắc trong tổ chức và hoạt động của bộ máy Nhà nước.
- Pháp chế XHCN là nguyên tắc hoạt động của các tổ chức chính trị, chính trị xã hội.
- Pháp chế XHCN là nguyên tắc trong xử sự của công dân.

*** Ý nghĩa của pháp chế:** pháp chế là điều kiện cơ bản để phát huy dân chủ.

*** Các yêu cầu cơ bản của pháp chế XHCN**

- Tôn trọng tính tối cao của Hiến pháp và Luật.
- Đảm bảo tính thống nhất của pháp chế trên quy mô toàn quốc.
- Các cơ quan xây dựng pháp luật, tổ chức thực hiện pháp luật, bảo vệ pháp luật phải hoạt động một cách tích cực, chủ động và có hiệu quả.
- Không tách rời pháp chế với văn hóa và văn hóa pháp lý.

*** Các biện pháp chủ yếu nhằm tăng cường pháp chế XHCN**

- **Tăng cường công tác xây dựng pháp luật.**
 - **Tăng cường công tác tổ chức thực hiện pháp luật.**
 - **Phát hiện và xử lý kịp thời, nghiêm minh đối với các hành vi vi phạm pháp luật.**
 - **Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng.**